

KERESKEDELMI ÉS VENDÉGLÁTÓIPARI FŐISKOLA
VENDÉGLÁTÓIPARI ÉS IDEGENFORGALMI SZAK

HORVÁTH ZSUZSANNA:

A MAGYARORSZÁGI KIÉPÍTETT BARLANGOK IDEGENFORGALMA

S Z A K D O L G O Z A T

Külső konzulens:
DR. LÉNÁRT LÁSZLÓ

1992.

Tartalom

- Bevezetés
 - A barlangokról általában
 - A barlangok keletkezése
 - A barlangok hasznosíthatósága
 - A barlangok közvetlen hasznosítása
 - A barlangok közvetett hasznosítása
 - Az idegenforgalmi hasznosítás feltételei
 - Idegenforgalmi barlangjaink
 - Az idegenforgalmi barlangok üzemeltetése
 - Szezonalitás - a holt időszak problémája
 - Infrastruktúra
 - A propaganda
 - Az üzemeltetés személyi feltételei
 - A barlangok és az idegenforgalom kapcsolata
 - A barlang, mint az idegenforgalom alapja
 - A barlang, mint az idegenforgalom szerves része
 - Gyógybarlangok
 - A Baradla-barlang
 - A Szemlő-hegyi-barlang
 - Összefoglalás
 - Irodalomjegyzék
 - Mellékletek
-

Bevezetés

Napjainkban mindinkább tapasztalható az igény a megnövekedett szabadidő sokoldalú és hasznos eltöltésére. Az ember ősi, leküzdhetetlen vágyakozása a természet szépségei után tulajdonképpen a turizmus és az idegenforgalom egyik legfontosabb mozgatórugója; mindenkinek szüksége van időnként környezetváltásra, a megszokottból való kiszakadásra. Az emberiség mind nagyobb százaléka éli le életének jelentős részét nagyvárosokban, ingerekkel túltelített, zaklatott tempóban, amiből menekülést csak a természet, az utazás nyújt.

Földünk minden természeti kincse - legyen az barlang, hegyvidék, esőerdő, vízesés vagy bármi más - ránk bízott érték, melyet úgy kell megőriznünk eredeti szépségében, hogy emellett minél több látogató számára nyújtsanak kikapcsolódást, örömteli élményt. Ez a kettősség nem kis feladatot ró az idegenforgalomra, mint iparágra, hiszen a túl nagy tömeg éppen azt teheti tönkre, ami a legnagyobb vonzerőt jelenti: az érintetlen természetet.

Még több nehézségbe ütközik emiatt az idegenforgalom bonyolítása a barlangokban, ezekben az olyan különleges és ritka szépségű természeti képződményekben, melyek bemutatása a nagyközönség számára leggyakrabban sajnos eleve elképzelhetetlen bizonyos beavatkozások, átalakítások nélkül, ugyanakkor az esetleges hibák itt helyrehozhatatlan károkat okozhatnak, a természet évezredek munkáját tehetik tönkre véglegesen. Rendkívül nagy felelősség nyugszik tehát a barlangok kiépítőin és üzemeltetőin, munkájuk nemcsak szakértelmet, de elhivatottságot és odaadást, sőt gyakran nem kevés áldozatot is kíván. A jól szervezett idegenforgalom jelentős nevelő hatást is kifejthet a tömegekre a kultúrált turizmus (értékeink védelme) vagy akár egészségünk megóvása érdekében, de a meg gondolatlanúság, a hibás döntések épp ellenkezőleg hatnak.

Végül, bár az ökológiai szempontokat fontos mindig előtérbe helyezni, az idegenforgalom mikro- és makrogazdasági jelentősége sem elhanyagolható, különösen a mai magyar gazdaság sajátosságait és problémáit tekintve. Ezért csak a két szempont együttes figyelembevételével vezethet optimális megoldásokhoz, hogy barlangjaink, kilépve eddigi méltánytalanul elhanyagolt helyzetükből, szépségükkel minél több látogatót magukhoz vonzva, a vendégek igényeit kielégítő fogadóbázissal pedig ott-tartózkodásukat kellemessé téve ill. meghosszabbítva szolgáljanak minél több embernek felejthetetlen élménnyel.

A következőkben ennek - elsősorban hazai - körülményeit mutatom be először általánosan, majd néhány példa elemzésén keresztül a lehetőségeket vázolva részletesen is.

A barlangokról általában

Arra a kérdésre, hogy mi is a barlang, hazai viszonyainkat tekintve precíz megfogalmazást adnak a hatályos jogszabályok (1982/4.sz.T.e.r. és annak végrehajtásáról szóló 8/1982.sz.M.T.r.). Ezek alapján a "*barlang a földkérget alkotó kőzetben kialakult olyan természetes üreg, amelynek hossz tengelye meghaladja a 2 métert, és mérete egy ember számára lehetővé teszi a behatolást*". Sajnos így nem egészen tisztázott, hogy minek kell tekinteni pl. a jégben vagy a nem szilárd kőzetben kialakult "barlangokat", vagy hasadékokat, beszakadásokat, kanyonokat.

A barlangok keletkezése

Barlangjaink születésének sokféle változata közül a leggyakoribb a víz hatásának köszönhető. Földünk szilárd kőzetrétegének kb. 4%-a karsztosodott (H.T.-L.L. 1992.) az arra alkalmas 17 százalékából (mész, gipsz, dolomit, stb.), ami azt jelenti, hogy itt érvényesülhetett legjobban a csapadékvíz és a hévíz üregképző hatása a felszínen ill. a felszín alatt. Hazánkban az ilyen kőzetek előfordulása lényegesen ritkább, mindössze 1,45 százalék (lásd: [1. ábra](#)), ám ennek ellenére 1991. január 1-én a Barlangtani Intézet 2687 barlangot tartott nyilván Magyarországon, melyek döntő többsége (96 %-a) karsztos barlang: Alpokalja 19, Bakony 672, Vértes 89, Gerecse 249, Pilis 218, Szentendre-Visegrádi-hegység 16, Budai-hegység 174, Velencei-hegység 5, Mecsek 87, Villányi-hegység 41, Naszály 10, Börzsöny-Cserhát-Karancs 33, Mátra 31, Bükk 851, Aggteleki-karsztvidék 172, Zempléni-hegység 20 (T.B.K. 1990.).

1. ábra

A barlangképző folyamatok közül a legfontosabb a víz oldó hatása (korróziós barlangképzés), a másik lényeges folyamat a víz által sodort szemcsék, kövek koptató hatása (eróziós barlangképzés). Ezek a folyamatok általában összetetten lépnek fel, de pl. a Budai-hegység barlangjaira jellemző a keveredési korrózió rendkívül erős üregképző hatása (feltörő meleg hévizek és a felszíni vizek találkozása).

A barlangok hasznosíthatósága

A történelem során az ember mindig is kapcsolatban állt valamilyen módon a barlangokkal, megpróbálta a maga hasznára fordítani sajátos adottságait. A hasznosításnak két módját különböztetjük meg aszerint, hogy annak eredménye pénzben egyértelműen kifejezhető (közvetlen vagy gazdasági hasznosíthatósági forma), vagy pedig anyagiakban nem mérhető (közvetett vagy tudományos hasznosítási mód) (H.T.-L.L. 1992.).

A közvetett módszerekkel itt csak érintőlegesen foglalkozom, hiszen majd mindegyik egy-egy tudományág külön szakterületét öleli fel, az idegenforgalmi célú felhasználás témakörét pedig dolgozatomban további fejezeteiben fejtem ki részletesen, természetesen különös tekintettel a magyarországi barlangok jelenlegi helyzetére illetve lehetőségeire.

Ki kell azonban hangsúlyoznom, hogy a hasznosíthatóság két típusa igen gyakran nem szétválasztható, valamint a közvetett felhasználás sokszor fontosabb lehet, mint a gyors gazdasági eredményeket elérő néhány közvetlen barlanghasznosítási forma.

A barlangok közvetlen hasznosítása

A kisebb-nagyobb barlangok már a jégkorszakban menedéket nyújtották az embernek, bizonyítja ezt a világszerte a barlangokban talált számos eszköz, fal-festmény és csontlelet. Ez a sötét és rejtelmes világ azonban csakhamar megmozgatta a kialakulóban lévő emberi fantáziát, és a barlangok, miután lakóhelyül nem volt többé szükség rájuk, az ember

misztikus, félelemekkel teli képzelgéseinek szolgálták táptalajául, bár a menedék funkcióját alkalomadtán továbbra is betöltötték: középkori hadjáratok idején a lakosság, máskor ill. máshol nyájak, gulyák vették igénybe az oltalmazó termeket, a Gasteini-barlangban a XVI. században protestánsok tartottak titkos összejöveteleket. Ám a tudományos megismerés igénye egészen a XVII. századig nem tudta legyőzni a barlangokat körülengő mendemondákat és babonákat.

Az 1600-as évektől azonban a félelem felett kezdett úrrá lenni a kíváncsiság és a felfedezés vágya. Sőt ekkor már az idegenforgalmi bemutatás alapgondolata, a pénzért való látogatás ötlete is felvetődött, és 1633-ban a Vilenica-barlangban először, meg is valósult (H.T. 1987.). A németországi Baumannshöhle legrégebbi vendégkönyve 1720-ból származik, de a kiépítés és a látogatás beindítása 1650-re tehető. Az ezt követő időszakban egyre több helyen nyitlak a turisztikai célra kiépített barlangok, ahol fáklyával, gyertyával, petróleumlámpával vezették végig a látogatókat. Idegenforgalmi szempontból döntő jelentőségű a múlt század a barlangok történetében: rengeteg új barlangot tártak fel, építettek ki, láttak el a századfordulón villanyvilágítással, és néhány évtized alatt többszörösére nőtt a regisztrált látogatók, kutatók száma.

Az idegenforgalmi célokra való kiépítés azonban korántsem egyedüli módja a barlangok közvetlen kihasználásának. A képződmények bemutatásához hasonló a barlangi fürdők kialakítása, létesítettek már éttermet, múzeumot, sőt állatkertet is ebben a sajátságos környezetben. Réges-rég felfedezték a felszíntől jelentősen eltérő klíma jótékony hatását, melyet különböző betegségek gyógyítására alkalmazhatnak. A hideg barlangokat légzőszervi megbetegedések gyógyítására, míg a meleg, radioaktív, kénes barlangokat idült mozgásszervi, bőr és idegrendszeri, nőgyógyászati panaszok enyhítésére használják.

Már az ősember különféle szertartásainak is színhelyei voltak a barlangok; mielőtt vadászni indult volna, leendő zsákmányállatait, majd a vadászatról visszatérve annak jeleneteit a falra, a mennyezetre, esetleg a padlóra festette, karcolta, itt tartotta imádott fétiseit. Később kegyhelyek, jósdák lettek itt otthonra, vagy pl. a romániai Denevér-barlangban, a szerzetesek két kápolnát is építettek.

A barlangok mezőgazdasági hasznosítását egyes helyek magas foszfor-tartalmú kitöltéseinek felismerése tette lehetővé. Ez az anyag a jégkorszakban ott élt, elhullott állatok maradványaiból és az évezredek denevérguanóból származik, és kiválóan alkalmas termőföldek trágyázására. A barlangi trágya kitermelése már a múlt század elején megkezdődött, de csak az I. világháború után nyert valódi jelentőséget, amikor elsősorban az osztrák mezőgazdaságot sújtotta rendkívüli műtrágya- illetve foszfáthiány. Magyarországon a II. világháború alatt folyt guanókitermelés a budai Remete-barlangból (K.H.-M.G.), napjainkban ez azonban már tilos.

A II. világháború alatt a Harz-hegységben nagyon komoly ipari termelés folyt néhány barlangban, míg ez idő tájt Magyarországon több barlangot is hivatalos óvóhelyként használtak. Századunkban már elterjedt szokás volt barlangokat pinceként, jégveremként használni.

Különösen indokolja barlangjaink védelmét óriási szerepük egyes területek vízellátásában. Mind karsztforrásainkat, mind pedig mesterségen karsztvíz-feltárásainkat gondosan óvni kell a barlangon keresztül történő szennyezéstől, de nem kis feladat az időnként itt levonuló

árvizek útjának biztosítása. A nagy mennyiségű vizeket szakszerű tározókkal, duzzasztókkal hasznossá is lehet tenni.

A barlangok közvetett hasznosítása

A barlangok nem kevésbé fontos szerepet játszanak több tudományág kutatási területeként. Talán a legismertebb és a köztudatban a leginkább a barlangokhoz kapcsolódó tudományág az ősrégészet, ezen belül is az antropológia, amely magának az ősembernek, valamint az általa készített tárgyaknak, festményeknek, rajzoknak a vizsgálatából von le fontos következtetéseket őseink fejlődéséről. (Gondoljunk csak a Neandertal barlangjában talált jelentős csontleletekre, vagy a Bükk barlangjaiban feltárt, a nemzetközi szakirodalomban is "bükki kultúra" néven ismert gazdag leletanyagára.)

A barlangi őslénytan is jelentős következtetéseket tud levonni a feltárt leletekből, hiszen a barlangok jellegükből adódóan nagyon védett környezeti rendszert alkotnak. Így a gondosan megőrzött fosszilis állatmaradványokból, sőt a víz által behordott pollenekből, spórákból és egyéb növényi részekből igen fontos tények állapíthatók meg nemcsak a felszín korábbi állat- és növényvilágáról, hanem az akkori klimatikus viszonyokról, időszakokról is.

A Baradla-barlangban a világon harmadikként nyílt meg 1958-ban a ma is működő barlangbiológiai laboratórium. Itt a barlangok mai flóráját és faunáját vizsgálják. A mezőgazdaságnak olyan fontos talajbiológiai kutatásokat és kísérleteket is végeznek, és nem kevésbé jelentős következtetésekre jutottak már a szakemberek itt, mint a kemoszintézis felismerése vagy a földgiliszták humuszképzésének, a talaj biológiai egyensúlyának pontos megismerése. (Z.A. 1972.).

Az idegenforgalmi hasznosítás feltételei

Korántsem minden szép barlang alkalmas idegenforgalmi kiépítésre, hiszen a természet az emberi fantáziát sokszorosan felülmúló változatossággal és formagazdagsággal hozta létre valamennyiüket.

Nagyon kevés az olyan barlang, amelyek idegenforgalmi bemutatása minden emberi beavatkozás nélkül lehetséges volna, de ugyanilyen kevés általános érvényű szabály létezik a barlangok kiépítésére vonatkozóan. A legtöbb esetben sajnos elkerülhetetlen a sziklabiztosítás, robbantás, vésés stb., hogy a barlangot biztonságossá, kényelmesen bejárhatóvá tegyék.

A különböző lépcsők, járdák, korlátok, hidak, esetleges létrák elhelyezése szintén sokféleképpen megoldható, egyrészt a barlang egyedi adottságainak, másrészt a célzott vendégkör igényeinek figyelembevételével attól függően, hogy romantikus és izgalmas, vagy inkább kényelmes és mindenki számára gond nélkül teljesíthető túrát akarunk vezetni. Hazánkban egyértelműen az utóbbi szemlélet dominált idáig.

Ez önmagában még nem lenne kimondottan hibás megközelítés, tekintve a lakosság nem túl fényes fizikai teljesítőképességét, ám akkor arra kellene törekedni, hogy valóban mindenkinek

része lehessen a barlangok nyújtotta élményekben, beleértve az idős, vagy akár mozgáskorlátozott embereket is. Sajnos ma Magyarországon még egyáltalán nem magától értetődő ez a felfogás, így szemben egyes országok példájával (pl. Németország 48 idegenforgalmi barlangjának több, mint fele tolokocsival is bejárható) nálunk a mozgáskorlátozottak gyakorlatilag ki vannak rekesztve ebből a különleges természetbeni kirándulásból.

Ha azonban bele is törődünk abba a ténybe, hogy sem társadalmi, sem anyagi fejlettségünk nincs olyan szinten, hogy efféle igényeket felismerjünk és kielégítsünk, gondolhatnánk a másik végletre, a kalandra, romantikára vágyó látogatókra, akik nem riadnak vissza kisebb nehézségektől sem. A budai Pál-völgyi-barlang túravezetőinek tapasztalata alapján a közönség nem riad vissza kisebb "izgalmaktól" sem, itt a legtöbb látogató, de főleg a gyerekek legnagyobb része a 8 méter hosszú, meredek "Tyúklétrára" emlékszik vissza legtovább és a legszívesebben. Ugyancsak ennél a barlangnál van lehetőség jelentkezésre a kiépítetlen részeken vezetett túrákra, ami nem régi keletű, de a szegényes propaganda ellenére népszerű kezdeményezés. A jó tapasztalatok alapján úgy érzem tehát, hogy az ún. overálos turizmusban nálunk még sok kiaknázatlan lehetőség rejlik, valószínűleg a tárgyi feltételek (kikölcsönözhető felszerelés) és a megfelelő propaganda hiánya gátolta eddig ezt a lehetőséget. Ez azért is sajnálatos, mert a barlangok igazi arcát csak így ismerhetné meg a látogató, ami által egyre több embernek válhatna valódi szívügyévé ezeknek a természeti kincseknek a megóvása.

Néhány elhivatott túravezetőn kívül sisakra és lámpára van szükség feltétlenül, overál és gumicsizma helyett legtöbbször elég az előzetes jelentkezéskor adott jótanács. Egy kötél az esetleges biztosításhoz mindenütt akad, tehát a barlangi idegenforgalomnak ez a szép formája nem igényel óriási beruházásokat. Ahol erre még az említett feltételek is adottak (Pál-völgyi-barlang, Szemlő-hegyi-barlang), a hatékonyabb propagandára kellene nagyobb gondot fordítani.

Mindenesetre a túrák útvonalának kiépítésénél a főbb szempontok a barlang harmóniájának, természetes képének megóvása, az esztétikum, a biztonság, de a bevitt anyagok tartósságát és árát is érdemes figyelembe venni.

Külföldön néhány helyen a látogatók viszik magukkal a lámpákat, de e néhány kivételtől eltekintve kulcsfontosságú problémakört képviselnek a barlangok megvilágításával kapcsolatos kérdések.

Minden barlang megtekintésénél erősen befolyásolja a túra színvonalát a világítástechnika. A fix világítású barlangokban a lámpatesteket, reflektorokat lehetőleg rejtve kell elhelyezni, hogy ne rontsák a barlang képét, ugyanez az elvárás érvényes a kábelekre, kapcsolókra, kapcsolószekrényekre is. A világítótesteket mindenképpen úgy kell beállítani, hogy ne világítsanak a látogatók szemébe, ne vakítsák el. Ez akkor nehezen megoldható, ha a túra ugyanazon az útvonalon vezet visszafelé is (már csak ezért is célszerű körforgalmat kialakítani, ahol ez lehetséges).

A másik nem kevésbé fontos követelmény a lámpákkal kapcsolatban abból adódik, hogy a megvilágítás mint egy gyakorlatilag természetellenes jelenség a barlangban káros elváltozásokat idézhet elő, nevezetesen a képződmények, falak felületén kialakulhat a lámpaflóra. Az ember által a barlangba hurcolt növényi spórák és pollenek megtelepsznek, és kellő időtartamú és intenzitású megvilágítás hatására a kedvező körülmények között

(megfelelő hőmérséklet, fény, nedvesség) növekedésnek indulhatnak. A különböző moha-, haraszt- és algafajokból álló zöld növényréteg nemcsak eltakarja, elcsúfítja a látványosságokat, de bizonyítottan befolyásolja a cseppkőképződés folyamatát is, méghozzá kedvezőtlen irányban (L.L. 1984.). Általában elfogadott tény tehát hazánkban, hogy fontos a lámpaflóra elleni küzdelem, ennek is leghatásosabb és legcélravezetőbb módja a megelőzés. (Igaz ugyan, hogy például Kínában egyes barlangokban látványosságként mutogatják a növényeket is, melyek - véleményünk szerint - csak otthonosabbá varázsolják a sziklák rideg világát ... :-)

A világítás időtartamának és intenzitásának szükséges minimálisra való csökkentése azonban nemcsak a lámpaflóra elkerülésének érdekében indokolt, de energiagazdálkodási szempontból sem elhanyagolható, természetesen szem előtt tartva a járőfelület biztonságos megvilágítását. Általános jelenség a hazai barlangokban, amit Károly Gábor 1984. októberében a budapesti Nemzetközi Lámpaflóra Kollokviumon előadásában a Pál-völgyi-barlangról kifejtett, nevezetesen, hogy "a világítás inkább egy jól kivilágított utcai aluljárót, mintsem rejtelmességet és romantikát kívánó barlangi hangulatot idéz". Hozzá kell tenni, hogy 1984. óta javult a helyzet, több barlangunkban megtörtént a világítás korszerűsítése.

A technikai megoldások mellett döntő szerepe van a túravezetők lelkiismeretességének is, hiszen rajtuk múlik, hogy mennyire rendeltetés- illetve szabályszerűen használják a felszerelt berendezéseket. Odafigyelésük nagy megtakarítást és szép, növényzet nélküli barlangot eredményez.

A világítás kapcsán végül szólni kell az érintésvédelem kérdéséről. A legtöbb barlangban a levegő relatív páratartalma igen magas (80-100 %, sok helyen számolni kell szivárgó, csepegő vízzel, fel kell készülni esetleges vízfolyásra, mindezen okokból nagy gondot kell fordítani a szigetelés kivitelezésére és a rendszer tervezésére illetve karbantartására.

Idegenforgalmi barlangjaink

A Barlangtani Intézet jelenleg 9 idegenforgalmi barlangot tart nyilván hazánkban, nem sorolva ide a Miskolc-Tapolcai-tavasbarlangot (Barlangfürdő) és a Diósgyőrtapolcai-barlangot (a szauna hidegvizes medencéje).

Sajnos ez a kínálat európai viszonylatban igen gyenge, hiszen pl. Ausztriában 25, Csehszlovákiában 24, Németországban 48 látogatható barlang van (H.T.-L.L. 1992.).

2. ábra

Az idegenforgalmi barlangok üzemeltetése

Hazánk idegenforgalmi célokra kiépített barlangjainak látogatottságát még jelentősen lehetne növelni a természet szabta és a fogadóbázis által meghatározott keretek között. A havi forgalomból a szezonális meghatározó szerepe, az éves statisztikából pedig sajnos a látogatók számának csökkenő tendenciája mutatható ki. Mindez több okra vezethető vissza. Ebben a részben általánosan vázolom fel az észrevételeimet, majd egy-egy jellegzetes példa

elemzése során részletesen, az adott barlangra vetítve mutatom be a jelenlegi helyzet hiányosságait és az ezekből kivezető lehetséges megoldásokat.

Szezonális - a holt időszak problémája

A barlangok és esetlegesen a hozzájuk kapcsolódó szálláshelyek, vendéglátóipari egységek éves nyitva tartását a ráfizetés elkerülése érdekében egyedileg kell felülvizsgálni. E vizsgálat alapján lehet dönteni arról is, hogy a téli időszakban érdemes-e túrákat vezetni. Ha azonban a nyitva tartás mellett döntenek, megengedhetetlen, hogy akár egyetlen látogató is csalódottan távozzon, mivel esetleg a kis létszámra hivatkozva nem vezették végig a barlangon.

A szezonális természetesen a barlang látogatóinak kiszolgálására létesült fogadóbázisra is nagymértékben hat. Mivel ennek üzemeltetési alapköltsége is jelentős lehet (szálloda, étterem, stb.), elképzelhető esetleg ezek bezárása a barlangtól függetlenül is.

Infrastruktúra

Nyilvánvaló, Magyarországon az idegenforgalmi barlangok bevételeinek minimális hányadát teszik ki maguk a belépőjegyek, de sok helyen a szolgáltatások (kiadványok, képeslapok, emléktárgyak árusítása, büfé, stb.) színvonala jóval az elvárható alatt van. Pedig, ha ki akarjuk használni a látogató ottlétét, megpróbáljuk meghosszabbítani a barlang közvetlen környékén eltöltött időt, ha szeretnénk kitölteni az esetleges várakozás perceit, mindez csak úgy érhető el, ha nem pusztán maga a barlang az egyedüli kínálati elem. A látogatók köréhez és a speciális adottságokhoz, lehetőségekhez igazítva minél több szolgáltatásra van szükség, új ötletekre, esetleg vállalkozókra. Aggteleken például az ajándékbolt áruellátását 1992-ben átvette egy külső cég, azóta igazán széles és színvonalas választékot kínálnak mind Aggteleken, mind pedig Jósvalfőn. Ilyen kiegészítő elem volt például a Szemlő-hegyi-barlangban a folyamatosan történő diaporáma-vetítés a Budai-hegységről, ami sajnos azóta megszűnt. A szorosan vett infrastruktúra szinte minden barlangunknál hiányzik (nincsenek utak, WC-k, telefonok, közvilágítás, stb.), de hiányolom a múzeumokat, gyakran nem lehet ismeretterjesztő kiadványokat, filmet, sőt olykor felvilágosítást sem kapni.

A propaganda

Az idegenforgalmi terméknek még nagyobb szüksége van a reklámra, propagandára, mint egy közönséges árucikknek, hiszen a kínálat itt helyhez kötött. Sajnos a gyakorlatban ez a nullával egyenlő. Felér egy szegénységi bizonyítvánnyal, hogy a szórólapokat 20,-Ft-ért árulják. Egyetlen utazási iroda programjában sem szerepel hazai barlang látogatása, jó esetben a barlangra települt szálláshellyel van kapcsolatuk. A barlangokat általában nehéz megtalálni. A budai barlangokhoz néha még a budapestiek sem tudnak odatalálni, a Kolossy téri tábla alig vehető észre. Sajnos az eddig leírtak elsősorban anyagi vagy a kezelők hatáskörét meghaladó okokra vezethetők vissza. Vannak azonban más fontos, könnyen befolyásolható tényezők is.

Az üzemeltetés személyi feltételei

Általánosságban is igaz, hogy a dolgozók udvariasságukkal, munkájuk lehető legjobb elvégzésével, a látogatók igényeinek maximális kielégítésével akár nagy hiányosságokért is kárpótolhatják a vendégeket. Mindennek az ellenkezője is igaz, vagyis a látogatók a legjobb technikai és anyagi feltételek ellenére is távozhatnak elégedetlenül, ha a személyzet viselkedése rossz benyomást tesz rájuk.

Az idegenforgalomban fontos elvárás a dolgozókkal szemben az idegen nyelv ismerete. Sajnos ezen a téren a vizsgált barlangok (Baradla-, Szemlő-hegyi-, Pál-völgyi-barlang) alkalmazottainál nagy hiányosságok mutatkoznak. A Baradlában a külföldi látogatók magas részaránya ellenére sem folyik német vagy angol nyelvű idegenvezetés, csak magnóval, ami természetellenes, száraz és a kérdések feltevése is képtelenség. Budán egyedül a két említett barlang vezetője beszél olyan szinten angolul, hogy túrát tudjon vezetni, de ő ezt a tevékenységet csak másodlagosan és rendszertelenül végezheti.

A mai hazai gyakorlatból teljesen hiányzik a dolgozók anyagi érdekeltségének megteremtése a nagyobb forgalom és a kisebb költségek elérése érdekében.

Sokat mérlegelt kérdés az érdekeltséggel kapcsolatban a privatizáció. Tény, hogy ez az első pillantásra kézenfekvő lenne, hiszen a vendéglátásban és az idegenforgalomban elsőrangúan bevált ez a módszer az utóbbi években. Ám meg kell vizsgálni, milyen speciális feltételek kell, hogy teljesüljenek a barlangok privatizációjánál.

Az első nehézség annak megítélése, hogy ki jogosult a barlang üzemeltetésére ebben a formában, ki és milyen szakértelemmel érdemes arra, hogy rábízzanak ilyen pótolhatatlan értéket. Az értékesítés megítélésem szerint nem jöhet szóba, kizárólag a bérleti vagy a kezelői forma. Felmerül a szerződés határidejének kérdése: túl rövid idő esetén az érdekeltség nem érvényesül igazán, hiszen a bérlő számára nincs garancia a szerződés meghosszabbítására, így nem fog befektetni. A hosszabb időszak viszont a bérbeadónak jelent túl nagy kockázatot, hiszen a barlang belső, külső környezetét, hírnevét, stb. teljesen megváltoztathatja a bérlő. A külső tényezők elleni biztosítás ugyancsak elképzelhetetlen. A bérleti díj megállapítása is gondot jelenthet. Ezt a feladatot csak a külföldi példák gondos elemzése után szabad felvetni, később esetleg célul tűzni.

A barlangok és az idegenforgalom kapcsolata

Az idegenforgalmi barlangok fekvésük, sajátos adottságaik és környezetük jellegzetességei alapján három nagy csoportba sorolhatók aszerint, hogy:

1. az adott régió fő, vagy akár egyetlen attrakciójának számítanak,
2. a körzet idegenforgalmi vonzerejének szerves részét képezik, vagy
3. gyógybarlangok.

A barlang, mint az idegenforgalom alapja

Hazánkban két barlang sorolható ebbe a kategóriába: a klasszikus példa a Gömör-Tornai-karszt Baradla-barlangja és a Mecsek észak-nyugati peremén található Abaligeti-barlang.

Különösen ez utóbbi, de a nemzetközi hírnévvel is rendelkező Baradla is igen nehéz helyzetben van a forgalom növelésének tekintetében. Mindkét barlang periférikus fekvésű az országban. Gyakorlatilag semmi látványosság nincs a környéken, talán az Abaligeti-barlangnak van némi lehetősége, hiszen pár kilométerre fekszik Orfű, a pécsiek üdülőfaluja, valamint a barlang előtti kis tóra települt strand és az ahhoz kapcsolódó létesítmények kedvezőbb fejlesztési alapot nyújthatnak. Mindkét esetben szükség van állami és magán tőkére, de ennek ellenére is az üzemeltetők igen komoly feladat előtt állnak, ha növelni akarják a látogatottságot.

A barlang, mint az idegenforgalom szerves része

Valamivel könnyebb dolog a látogatók becsalogatása, ha a barlang nem az egyedüli látványosság az adott idegenforgalmi régióban. Ez esetben akár jóval kisebb kapacitású fogadóbázis (szállás, étkezési lehetőség) kiépítése is elegendő lehet, elengedhetetlen viszont a barlang integrálása a terület idegenforgalmi kínálatába, hogy ne csak létezzen, de valóban fontos és számon tartott eleme legyen annak.

Ebbe a kategóriába következő barlangjaink sorolhatók: Pál-völgyi-barlang, Szemlő-hegyi-barlang, Anna-barlang, Szent István-barlang, Tapolcai-tavasbarlang és a Lóczy-barlang. Ezenkívül még három másképp hasznosított barlangunk van: a Vár-barlang mint panoptikum, a Miskolc-tapolcai-tavasbarlang mint barlangfürdő és a Diósgyőrtapolcai-barlang mint hidegvizes medence egy szaunában. Ebbe a csoportba tartoznak még tágabb értelemben mindazok a barlangok, amelyek őslénytani-ősrégészeti leletanyaguk, kiemelkedő szépségük, nagyságuk alapján fokozottan védettek, turistaösvényen megközelíthetők, táblák, térképek jelzik bejáratukat, jelentőségüket. Ilyenek például a Bükkben a Szeleta-barlang, az Istállóskői-barlang, a Subalyuk, stb.

Gyógybarlangok

Két okból is szorosan e dolgozat témájához kapcsolódnak a gyógybarlangok. Egyrészt hasonlóan a termálforrásokhoz, hévizeinkhez (és geológiailag sem függetlenül tőlük) a gyógybarlangok is indukálhatnak gyógy-idegenforgalmat. Sajnos a barlangterápia Magyarországon annyira kis kapacitású illetve fejletlen, hogy gyakorlatilag a helyi betegeken kívül nem tudnak kezelni rászorulókat, így Tapolcán a Kórház-barlangban és a Bükkben a Szent István-barlangban a kórház betegei, Budán pedig a Szemlő-hegyi-barlangban a helyi lakosok ambuláns kezelése a legnagyobb jóindulattal sem nevezhető idegenforgalomnak. Jelentős gyógybarlangunk a Béke-barlang Jósvafőnél, ahol szanatórium is épült. Itt főleg bányászokat kezelnek eredményesen, de a gyógy-idegenforgalomhoz szükséges alapvető infrastruktúra itt nagyon hiányzik.

Abaligeten, Lillafüreden és a Szemlő-hegyen jelentkezik az a probléma, amely egyben a fent említett két ok közül a második, nevezetesen az idegenforgalom és a barlangterápia egymás mellett élése ugyanazon barlangon belül. Természetesen gondoskodni kell a két tevékenység

időbeli vagy térbeli elkülönítéséről, másképp kölcsönösen tönkretennék egymást. Ez azonban olykor nehezen oldható meg, hiszen a barlang dolgozóitól nem várható el, hogy munkaidejük letelte után is felszíni ügyeletet tartsanak, míg a nyitva tartás szokásos ideje után lenn a barlangterápiás kezelés folyik.

Az előbb vázolt nehézségek ellenére kedvező lenne minél több barlang klímáját felülvizsgálni, és csaknem biztos, hogy legtöbbjüket gyógyászati célokra alkalmasnak találunk. A gyakorlat bebizonyította, hogy a klimatikus tényezők, a levegő ion-összetétele, magas relatív páratartalma és pormentessége, a sugárzások, a jelenlevő gombák anyagcseréje, a megnyugtatóan ingerszegény környezet mind-mind hozzájárul a légúti megbetegedések gyógyításához. Ez megfelelő terápiával kiegészítve messze felülmúlja a magashegyi szanatóriumok hatásfokát is. Úgy érzem, nem lenne szabad nem kihasználni a lehetőséget, ami sok embernek az egyetlen út a gyógyuláshoz.

Mínt hogy a hazai idegenforgalmi barlangok profiljának ma még egy esetben sem része a gyógy-idegenforgalom, a Béke-barlangban pedig az említett feltételek hiányoznak, csak gyerekcipős, félve megtett első lépések történtek meg, ahol pedig a gyógyászat korszerű és fejlett (Tapolca), ott idegenforgalomról nem nagyon beszélhetünk, ezért a következőkben csak az első két kategória jellegzetes példáit elemzem.

A Baradla-barlang

Hazánk egyedülálló természeti kincsei között évszázadok óta elismert helyet foglal el a Baradla-barlang. Ez a barlang a Gömör-Tornai-karszt mélyén húzódik. A rendszer szlovákiai része, a Domic-a-barlang még csak hiányosan felmért, és a szakirodalom a barlangrendszer hosszát illetően sok eltérő adatot közöl. A magyarországi szakasz összhossza 18,8 km (Karszt és Barlang, 1988/I.).

A Baradla-barlang aggteleki természetes bejáratait már a neolitikum embere is ismerte. Ottlétéről az ún. bükki kultúra jellegzetes emlékei: cseréptöredékek, csontmaradványok tanúskodnak, de találtak itt cölöp-építmény- és tűzhelymaradványokat is. A barlangból ezenkívül a vaskorból és a tatárjárás időszakából származó leletek is felszínre kerültek.

A Baradla felfedezése (szakaszainak bejárása, fel-térképezése, leírása) a XVII. sz. végén beindult fáradságos kutatómunka eredményeként alakult, és ért el olyan színvonalat, hogy a felfedezések hírére ellátogatott ide pl. a királyi család, Csokonai, Petőfi, Kossuth, hogy csak a legnagyobb neveket említsük. (Egyébként épp most folyik a Baradla vendégkönyveinek elemzése, ami hosszadalmas és nehéz munka, de egyben lebilincselő új tényeket hozhat felszínre.)

A Baradlához kapcsolódó idegenforgalom 1881-ben a Magyarországi Kárpát Egyesületnek köszönhetően öltött szervezett formát. Az addigi vezetéseket felváltották a rendszeres, képzett vezetőkkel induló túrák. Az egyesület több tájékoztató leírást adott ki, és a barlangban utakat, hidakat épített. Az aggteleki, később a vörös-tói bejárat előtt menedékház épült.

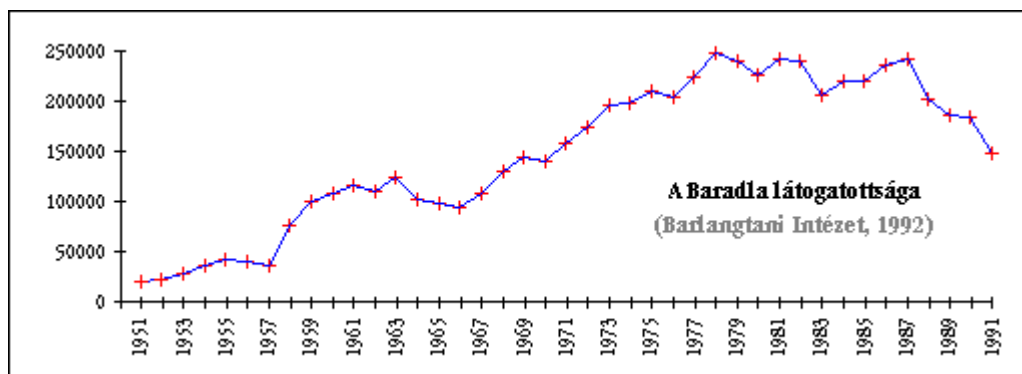
Ez az óriási fellendülés a század elején a barlangi idegenforgalom jelentőségének felismerését jelentette.

"A jelenlegi 1300-1400 látogató helyett bizonyára 5000-nél is több turista keresné fel évente a barlangot; természetesen a nagy idegenforgalom kedvező hatást gyakorolna a nemzetgazdasági viszonyokra." - írta Siegmeth Károly 1910-ben könyvében, amit a Magyarországi Kárpát Egyesület adott ki. Siegmeth figyelemreméltó elméleti felfedezéseket és javaslatokat tett a barlang idegenforgalmának fellendítésére vonatkozóan:

- "igen fontos kérdés a barlang világítása"
- "sürgősen szükség volna a barlangnál megfelelő szállodát, vendégszobákkal és vendéglővel építeni"
- "kívánatos lenne a közvetlen vasúti összeköttetés"
- "törvényhozásilag nemzeti kincsnek kellene minősíteni. A barlang kezelését vegye át a kormány, az ország pedig támogassa az egész akciót."
- "Az Aggteleki barlang ily irányú fellendülése körutazási forgalmat létesítene a Magas Tátra, Dobsinai jégbarlang, Aggteleki barlang, Torna, Szádellői-, Áji-völgy, Kassa és Poprád közt."

Siegmeth javaslatára tiltották be a fáklya használatát, ezzel csökkent a képződmények bekormozása. Megtiltották továbbá a hangoskodást és a lövöldözést a barlangban.

A Baradla eddig ismertett története és ezek a ma is helytálló megállapítások, óvó intézkedések tükrözik a legjobban, milyen nagyszerű hagyományai vannak a magyar barlangkutatásnak valamint barlangjaink idegenforgalmi kihasználásának. Mi sem motiválhat szebben, mint ennek a hagyománynak méltó folytatása.

3. ábra

A barlangnak és hasznosítási lehetőségeinek kutatása természetesen ma is tovább folyik. Sajnos az Aggteleki Nemzeti Parknak, a barlang kezelőjének, az utóbbi években nem sikerült megnyugtatóan rendezni a Baradla idegenforgalmának ügyét, pedig ez a barlang tipikus példája a terület idegenforgalmát döntően meghatározó látványosságának. Kulcskérdés, hogyan növelhető a régió idegenforgalma, miért csökken évek óta a látogatók száma.

Először is érdemes megvizsgálni, vajon igazán a Baradla-barlang-e az egyetlen potenciális vonzerő a turisták számára ebben a régióban? Hiszen ahogy Dudich Endre már 1932-ben megfogalmazta: "A természeti szépségek és érdekességek szempontjából a háromszög, a Sajó-Bódva-köz súlypontja kétségtelenül az Aggteleki-barlang, illetőleg Aggtelek és Jósavfő környéke. Ez a drágakő azonban nem áll magában, hanem méltó foglalata is van, az egész Sajó-Bódva-köz, amely bővelkedik természeti szépségekben."

És valóban: a környék lépten-nyomon olyan látnivalókat kínál, amelyek idegenforgalmi szempontból ma még kihasználatlanok, felfedezetlenek. Több látogatóval és hosszabb tartózkodási idővel lehetne számolni, ha mindezen lehetőségek kiaknázása meg is valósulna.

Az idegenforgalom növelése azonban alaposan megfontolt döntéseket igényel, és csak a Nemzeti Park alapfeladatával, a természetvédelemmel összhangban fejleszthető. Tény, hogy a barlang csak egy, a sok oltalmazásra szoruló természeti ritkaság közül, de a védelem mellett a Nemzeti Park fontos feladata a színvonalas bemutatás is. A két szempont összehangolása érdekében elsődleges a szervezett idegenforgalom megvalósítása.

Az anyaggyűjtés során rengeteg ötlet felmerült ezzel kapcsolatban. A Nemzeti Parknál nemrég készült el a területfelosztás olyan módon, hogy a Szilicei-fennsík zárt magterületet képez, amely csak tudományos kutatások színtere lehet, így fokozottan védett. Ezt körülveszi egy átmeneti zóna, ahol a turizmus szintén nemkívánatos, de nem is tilos. A fennmaradó területrészekben szeretnék úgy kiépíteni a turistautakat, hogy az idegenforgalom gyakorlatilag szervezett formában, ellenőrzés alatt folyhasson, zavartalanul, de a természetben nem kárt téve. (Egyébként az állítás, hogy a turisták okozzák a legtöbb kárt az erdőkben, erősen megkérdőjelezhető: elég, ha csak a helyi lakosok fagyűjtéseire, személtlerakására gondolunk.)

Ma még az országos Kék-túra útvonala keresztülhalad a Szilicei-fennsíkon, és a többi turistaút állapota sem kielégítő. Sajnos a turistautak - elég paradox módon - nem a Nemzeti Park kezelésében vannak, és ezt a gazdátlanságot tükrözi a jelenlegi helyzet is. A meglevő utak közül egyébként a legjobb kezdeményezésnek az ún. tanösvény tűnik, amely táblákkal, feliratokkal segíti az eligazodást, és teszi tanulságossá a kellemes sétát. Pillanatnyilag azonban az Aggtelek és Jósvalfő közötti tanösvény nem kevésbé szorulna karbantartásra, mint a többi turistaút.

Az Aggteleki-karsztvidéken hazánkban egyedülálló felszíni formákban, növény- és állatvilágban gyönyörködhet a látogató. A területen összesen 34 védett, geológiai szempontból érdekes földtani alapszelvényt tártak fel, és láttak el szép kivitelű magyarázó táblákkal. A karbantartás hiánya a turistautakhoz hasonlóan az anyagi okok mellett itt is elsősorban szervezetlenségre vezethető vissza.

A környék kultúrtörténeti emlékekben is igen gazdag. A hangulatos falucskák szinte mindegyike kínál valamilyen látnivalót. A szép népi parasztházak, a jellegzetes településszerkezet, a templomok, a faragott fejfás temetők, a várromok vagy a martonyi kolostorrom mind-mind kiemelkedő szépség, mégis gyakran érdemtelenül kevés figyelemre méltatott műemlékeink.

Szétszórt elhelyezkedésükből adódóan, de az utak rossz állapota, a tömegközlekedés problémái és a propaganda hiánya miatt is indokolt lenne szervezett kirándulásokat vezetni ezekbe a kis falvakba.

A Nemzeti Parknak több mikrobusza is van, de ezeket alig használják idegenforgalmi célokra, pedig kihasználásukra rengeteg lehetőség volna. Ez a rentabilitás mellett a látogatók kellemesebb itt-tartózkodását is szolgálná. Egy autóbusszal, de még inkább több mikrobusszal nemcsak a már említett kirándulások vagy akár rövidebb szlovákiai túrák megoldhatók lennének, hanem a már kiépített, de kissé távolabbi Rákóczi-barlang látogatása is lehetővé válna. Ide egyébként is csak kis létszámú csoportok mehetnek be egyszerre.

A Baradla forgalma is kiegyenlítettebb lehetne a jósvafői és az aggteleki bejárat között, hiszen az egyik bejáratról a másikig elszállíthatnák a vendégeket, akik sokszor inkább az unalmas várakozást választják az aggteleki oldalon, mert túl körülményes el- és visszajutni Jósvafőre. Ez a megoldás a kombinált jegyek forgalmát is fellendítené, nőhetne a jósvafői szakasz részaránya a látogatottságból, ezenkívül szervezhetőbbé válnának a jósvafői túrák. Az alábbi táblázat a látogatók százalékos megoszlását mutatja az aggteleki és a vörös-tói/jósvafői túrák között (Barlangtani Intézet):

	Aggtelek	Vörös-tó Jósvafő
1979.	83	17
1980.	82	18
1981.	80	20
1982.	81	19
1983.	80	20
1984.	80	20
1985.	80	20
1986.	79	21
1987.	81	19
1988.	81	19
1989.	78	22
1990.	78	22
1991.	73	27

A különbuszok beállításával a vörös-tói túrák sem okoznának a Volán járatainak 15-30 perces késést a 20-50 fős csoportok be- és kiszállásával. A buszos kirándulások elősegítenék a szezon végének kitolását, és valószínűleg a saját autóval érkezők közül is sokan igénybe vennék ezt a lehetőséget.

A ki nem használt lehetőségek tárházában ott van még az egyedülálló, Jósvafő közelében ridegtartással nevelt hucul ménes. Népszerű program lehetne ezeknek a ritka, szép kis hegyi lovaknak a bemutatása. Érdeemes lenne valahonnan, az Aggteleken már meglévő karámba is hozni néhány lovat. Ha természetvédelmi szempontból lovastúrákat nem is, de a karámban lehetne szervezni gyerekek-felnőttek egyaránt nagy élményt nyújtó lovas-programokat is.

A barlang és a barlangkutatás története (főleg az idelátogató turisták számára) van olyan érdekesítő téma, amiről szívesen tudna meg az érdeklődő minél többet. Erre a célra ideális lehetőség volna egy múzeum. Sajnos ennek 1991. nyári formája a legalacsonyabb igényeket sem elégítette ki, összecsapott, a befejezetlenség látszatát keltő, hiányos ismereteket nyújtó anyag volt, csupán a terráriumhoz vezető terem falán. A terrárium jó kezdeményezés lett volna, bár sokan hiányolták belőle a Nemzet Park jelképét, a foltos szalamandrát. Mára a terrárium is bezárt, így a volt kiállítóterem ismét üresen és zárva áll.

Egyik barlangbejárat előtt sincs színvonalas, a környezetbe illő játszótér gyerekeknek. A fiatal, fogékony korosztállyal kapcsolatban célszerű lenne feleleveníteni az ún. zöld-táborok régi hagyományát, tanulmányi kirándulásokat szervezni, hiszen itt Magyarországon

egyedülálló alkalom nyílik a felszíni és a felszín alatti karsztjelenségek szép példáinak, a karszthegység egyes jellegzetes mikroklímájú részeinek, gazdag növény- és állatvilágának tanulmányozására. A hosszabb tanulmányút feltételei közül azonban az olcsó szálláslehetőségek hiányoznak, amelyek nélkül itt nehéz elérni az iskolás korosztályt.

A gyermeküdültetés mellett potenciális lehetőség volna a gyógy-idegenforgalom fellendítésére. A már említett Béke-barlang alkalmas, és maga a barlang ki is van építve terápiás kezelésre, de hiányzik belőle az idegenforgalom kiszolgálásához szükséges infrastruktúra. A Baradlánál mindez megvan, és van alkalmas hely a betegek kezelésére is, egy - a túraútvonaltól félreeső - teremben, az aggteleki főbejárattól nem messze (a Róka-ág első terme), ám egyelőre a barlang gyógybarlanggá nyilvánítása ütközik - elsősorban bürokratikus - akadályokba.

Mindenesetre a gyakorlatban már beigazolódott a Baradla jótékony hatása egyes légúti megbetegedésekre, és ezt néhányan fel is használják gyógyulásuk érdekében. Nem ritka, hogy egy beteg gyerek vagy felnőtt naponta több barlangtúrát befizet, mert a Béke-barlangbéli kezelés túl sokba kerül. Nekik biztosabb javulást, a pénztárnak biztosabb bevételt jelentene a szakszerű kezelés megszervezése.

Ha az itt eltöltött idő meghosszabbításáról beszélünk, nem kis feladat hárul a szálláshelyekre. A programok és a szolgáltatások, az étkezési illetve szálláslehetőségek együttesen alakítják ki a látogató végleges véleményét a régióról.

Minthogy a Baradla-barlang az országon belül periférikus fekvésű, az ide látogatók többsége igénybe vesz valamilyen kereskedelmi szálláshelyet. Sajnos ez a szálláshely gyakran nem a közvetlenül a barlangra épülő fogadóbázis kínálatából kerül ki.

A régió fizetővendéglátása annyira minimális, hogy részletes elemzést nem is érdemel (Aggtelek községben két házat tartanak nyilván, amelyekben szobát adnak ki, ebből az egyikben csak nyáron). A jósvafői polgármester elmondása szerint felismerték a fizetővendéglátás szükségességét, és pályázat útján anyagilag támogatják ezt a fajta tevékenységet. A kezdeményezés nyomán több építkezés indult meg a faluban, a közeljövőben tehát ezen a téren kedvező változás várható.

A látogatók egy része nem vesz igénybe semmilyen szálláshelyet, hanem egynapos kirándulás keretében tekinti meg a barlangot. Ez nem túl előnyös a régió alacsony kihasználtságú szálláshelyei szempontjából, mégis megemelték 1992-ben Aggteleken a helyi üdülési illetéket. Ez az intézkedés különösen a kispénzű, többgyermekes családokat motiválja a mielőbbi tovább utazásra.

Aki mégis tovább marad egy napnál, Aggteleken és Jósvafőn több szálláshely közül választhat, amelyek különböző színvonalú szolgáltatást kínálnak.

Az autókemping kétcsillagos kategóriának megfelelő szolgáltatásokkal várja a vendégeket. Mintegy 100 főnek elegendő sátorhelyet, valamint autó- és buszparkoló-helyeket biztosítanak. Van lehetőség I. és III. osztályú (teljes komfortú és komfort nélküli) faházak igénybevételére is. A turistaszállóban (Barlang Szálló) kétágyas motelszobák illetve 4-6-8 ágyas szobák állnak rendelkezésre.

Az eddig felsorolt szálláshelyek az Aggteleki Nemzeti Park kezelésében állnak, és együttesen 283 férőhellyel rendelkeznek.

A májustól októberig nyitva tartó autós-kemping forgalma 1990-ről 1991-re jelentősen csökkent (4/d. ábra). Ez magyarázható az üdülési illeték bevezetésével és az árak emelkedésével. Az elmúlt 3 év árainak alakulását mutatja a következő táblázat:

	1990.	1991.	1992.
Turistaszállás			
IV.16.-X.15.	138,-	161,-	184,-
X.16.-IV.15.	138,-	184,-	230,-
Autós-kemping			
Sátorhely	69,-	115,-	115,-
Szállásdíj	57,50	92,-	115,-
Gépkocsi lakó-kocsival	180,-	161,-	230,-
Parkolás személy-autóval	23,-	46,-	46,-
Parkolás autó-busszal	46,-	92,-	92,-
Faházak			
I. osztályú	920,-	1150,-	1380,-
III. osztályú	460,-	644,-	736,-

A Nemzeti Park kezelésében lévő szálláshelyek összes bevétele 1990-ről 1991-re 39%-kal nőtt. Ez az eredmény első látásra pozitív, ám a bevétel növekedése egyben a vendégszám csökkenésével is járt. Hogy melyik tendencia a kívánatos, a Nemzeti Parknak kell eldöntenie. A vendégszám csökkenése mindenesetre a barlang látogatottságának visszaesésével is együtt jár.

A másik aggteleki szálláshely, a kétszintes Cseppkő Hotel valamivel magasabb igényeket hivatott kielégíteni, ennél fogva árfekvése is magasabb.

A szálloda üzemeltetését 3 éve vette át a Bükkvidéki Vendéglátó Rt-n belül működő Hotel Cseppkő Kft. Tény, hogy a 6 éve végzett felújítás óta a szálloda belső képe, a szobák felszereltsége akár háromszintes kategóriának is megfelelne, szolgáltatásai terén azonban gyakran a kétszintes követelményeket sem éri el. A szálloda egyetlen telefonkészüléke nem visszahívható, a portán nem mindig van meg az előírt minimális egy nyelv ismerete sem.

Jósvafőn az egyszintes Tengersiz Szálló üzemel, közvetlenül a barlang bejárata fölött. Az idilli környezetben meghúzódó kis szálloda pótágyakkal együtt 54 férőhelyes. 5 db egyágyas és 17 db kétágyas szobája van. A szálló kihasználtsága igen alacsony:

1992.	Vendég	Vendégéjszaka	Kihasználtság (%)
I. hó	19	48	4,10

II. hó	29	40	3,41
III. hó	40	53	4,52
IV. hó	241	331	28,29
V. hó	349	524	44,78
VI. hó	382	448	38,29
VII. hó	352	614	52,47
VIII. hó	505	784	67,00

Ilyen értékek mellett kérdéses a téli nyitvatartás létjogosultsága. Érdeemes lenne fölülvizsgálni azt is, miért ilyen kevés a vendég (hiszen a jósmafői szakasz látogatottsága évi 40.000 körül mozog), és hogyan lehetne növelni a jósmafői szakasz részarányát a Baradla összforgalmából.

A Baradla-barlang látogatottsága 1987. óta erősen csökkenő tendenciát mutat, de ez kevés kivétellel sajnos hazánk többi idegenforgalmi barlangjára is igaz:

(A Barlangtani Intézet adatai alapján)

	1986.	1991.	Dinamika (%)
Baradla	236.016	147.772	62,61
Szt. István	104.598	71.789	68,63
Anna	46.310	35.922	77,56 ⁽¹⁾
Pál-völgyi	44.241	36.305	82,06 ⁽²⁾
Szemlő-hegyi	19.739	15.067	12,72 ⁽³⁾
Lóczy	6.587	8.700	132,07
Tapolcai-tavas	48.626	58.639	120,59
Abaligeti	88.825	78.018	87,83

(1) - 1985-höz képest

(2) - 1991. decemberében csak előzetes bejelentéssel látogatható

(3) - havi átlagos forgalom alapján

Ez a tendencia különösen a 60-as és 70-es évek gyors és határozott forgalomnövekedését, valamint a 80-as évek stabilan magas látogatottságát figyelembe véve sajnálatos és egyben elgondolkodtató, főleg a Baradla-barlang esetében (3. ábra).

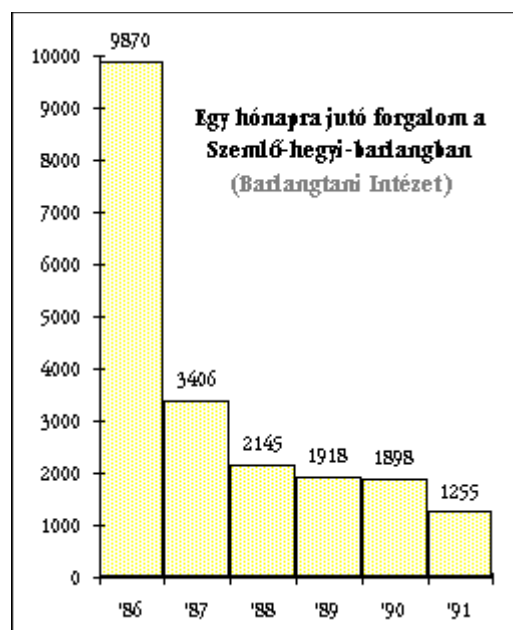
Ez a tendencia teljesen ellentmond az idegenforgalom világ- és országszerte megfigyelhető változásának, tehát csakis a kínálati oldal alkalmazkodásával oldható meg a probléma.

A Szemlő-hegyi-barlang

Közismert tény, hogy Budapest idegenforgalmi vonzerejét nem kis mértékben földrajzi adottságainak köszönheti: pl. a Budai-hegység törésvonalai mentén törnek felszínre a híres fürdőinket tápláló hévizes források. Kevesebben tudják, hogy ugyanezen források és más

tényezők (csapadékvíz, kőzetmozgások) hatására számtalan csodálatos barlang jött létre a felszín alatt.

Budapest 90 nyilvántartott barlangja közül csak kevés szolgál idegenforgalmi célokat. Bár a Budai-Vár-barlangot évente több látogató keresi fel, mint a másik két kiépített budai barlangunkat, a Pál-völgyi- és a Szemlő-hegyi-barlangot ([I. melléklet](#)), dolgozatomban mégis csak az utóbbi kettővel foglalkozom részletesebben. Ennek oka, hogy a Vár-barlang a benne működő panoptikum jellegénél fogva nem összehasonlítható ezekkel, bár idegenforgalmi jelentősége nem kétséges. Az említett barlangokon kívül még a Mátyás-hegyi-barlangban folyik fizetett túravezetés, de ez a barlang egyáltalán nincs kiépítve, és csak a már említett overálos turizmus zajlik itt, sajnos minimális látogatottsággal.

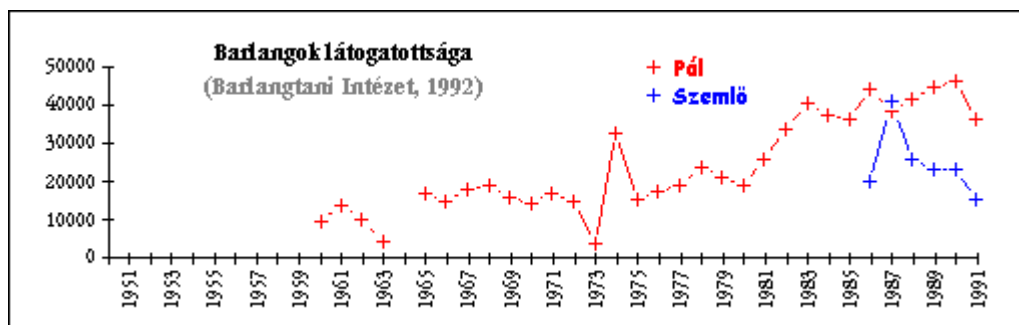

7. ábra

Fővárosunk barlangjai tipikus példák arra az esetre, amikor a barlang csak egyike az idegenforgalmi attrakcióknak. Ez bizonyos szempontból előnyökkel is jár (fogadóháza kiépültsége, a látogatók jelenléte a régióban), de a konkurenciával járó nehézségeket is magában hordozza.

A Szemlő-hegyi-barlangot 1930-ban fedezték föl. A döntés meghozása a barlang kiépítésére 1973-ig váratott magára, a megnyitásra pedig csak 1986. október 30-án került sor. A nyitás évének hátralevő két hónapja rekordforgalommal dicsekedhet, míg 1988-tól rendkívüli visszaesés volt tapasztalható (7. ábra). A forgalomnak ez a sajnálatos alakulása a Pál-völgyi-barlanggal való összehasonlításban érdekes képet mutat (8. ábra).

A Szemlő-hegyi-barlang kezdeti forgalma nyilván a nyitás időszakának propagandája révén alakult ilyen kedvezően. A szép kivitelezésű fogadóépület és a pazar barlang 1987-ben több látogatót vonzott, mint a Pál-völgyi. Az elkövetkező években megfigyelhető csökkenő tendencia elgondolkodtató, de a magyarázat viszonylag kézenfekvő: a budapesti lakosság tudatában a nagybetűs "Barlang" sokkal inkább az 1919. óta látogatható Pál-völgyi, semmint a hirtelen feltűnt, de gyorsan el is felejtett, múlt nélküli Szemlő-hegyi-barlang.

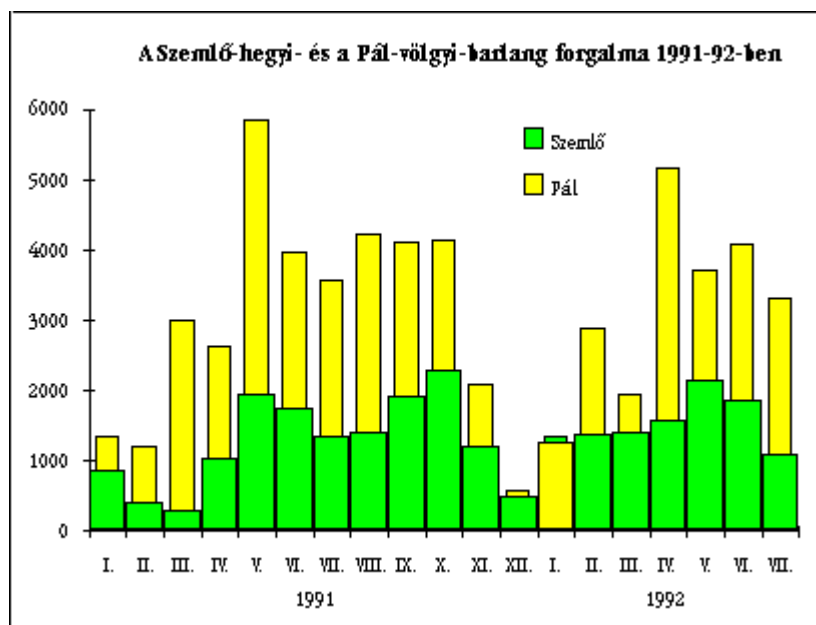
8. ábra

A két barlang persze nem rivalizál egymással, hisz közös irányítás alatt állnak, ám az összehasonlítás tanulságos lehet.

Az éves forgalmi adatok mellett érdemes megvizsgálni a szezonális alakulását a két barlangban. Ugyancsak az előbb említett tudati-pszichológiai okra vezethető vissza az a tény, amely a 9. ábrából is szembetűnik, hogy a Pál-völgyi-barlangra ugrásszerű forgalomváltozások jellemzőek, szemben a Szemlő-hegyi-barlang viszonylag egyenletes szintre beállt forgalmával, ahol nem jellemzőek a nagyobb változások egyik hónapról a másikra. A Pál-völgyi áprilisi-májusi kiugró látogatottsága elsősorban az iskolai kirándulások időszakával esik egybe. Az, hogy az iskolák kevésbé látogatják a Szemlő-hegyit, valószínűleg döntően szintén a köztudatba való rosszabb beépülésből adódik.

Ez az ok jó reklámmal kiiktatható lenne. Ha nem ismerik a barlangot, fel kell rá hívni a figyelmet. Amennyiben pl. az iskolás csoportok idecsalogtatása a cél, még az sem igaz, hogy a hatásos reklám drága: az iskoláknak küldött felhívó levél, a faliújságra kitűzött néhány plakát, szórólap nem igényel különösebb beruházást.

A Szemlő-hegyi-barlang új vezetője, Sági Imre tele van tervekkel, új ötletekkel. Tisztában van vele, hogy 1992. szeptemberében, a barlang eddigi történetének mélypontján vette kezébe az ügyet. A '92-es év első kétharmada nem sokkal múlja felül a '91-es év azonos időszakának forgalmát. A barlang szépségét és méretét tekintve egyaránt alkalmas lenne akár 3-4-szer ennyi látogató fogadására is. Erre volna lehetőség, ha sikerülne az iskolás csoportok megszervezésével meghosszabbítani a szezont, és fix, tervezhető forgalmat bonyolítani az elő- és az utószezon hónapjaiban (április-május, szeptember-október).

9. ábra

A szezonon kívüli időszak rentabilitása igen fontos kérdés. A Pál-völgyi-barlangban pl. 1991-ben a vízvezeték javítását tették téli időszakra, így a bezárás nem okozott kiugróan nagy forgalomkiesést, főleg mert az előre bejelentett csoportokat ekkor is fogadták. Idén a Szemlő-hegyi-barlangban is várható "szénszünet" a télen, mert a tavalyihoz hasonló alacsony forgalomra számítanak.

A Szemlő-hegyi-barlang idegenforgalmát érdekesen befolyásolja az időjárás: esős hétvégéken gyakran nagyobb a forgalom, hiszen a felszíni kirándulás megghiúsul. Egy reklámmértékű bejelentés, egymondatos hír a TV-híradóban szintén rendkívüli forgalomnövelő hatást fejt ki. A reklám, vagy jelen esetben sajnos annak hiánya tehát meghatározó a forgalomra nézve.

Hiába rendelkezik a Szemlő-hegyi összehasonlíthatatlanul jobb adottságokkal a fogadóépületet tekintve, hiába látványosabb a barlang nagy része, mint a Pál-völgyi, ha a köztudatba nem épült bele.

Sajnos az utazási irodák programjában sem szerepelnek barlangtúrák. Még jó, ha a kimondottan ez iránt érdeklődő felvilágosítást kap a barlangok hollétéről. Ez megintcsak forgalomkiesést eredményez.

A vendégkör megtartása nem kisebb jelentőségű, mint az odavonzása, bár az a Szemlő-hegyi-barlang esetében könnyebbnek tűnik. A '86-ra felépült szép fogadóépület rengeteg lehetőséget kínál erre, amelyeknek ma még csak egy részét használják ki. A várakozás perceit kitöltő kiállítóteremben a környék barlangjaival, a Budai-hegység földtani felépítésével ismerkedhet a látogató, a galérián pedig egy hangulatos II.o. büfé üzemel viszonylag bő kínálattal. Az előcsarnok falán tájvédelmi körzetekről, arborétumokról kaphat tájékoztatást a nézelődő.

A vetítőteremben műszaki okok miatt 2 éve nem folyik diaporáma- és filmvetítés. A '88-89-ben kezdeményezett "Természetfilmek mozija" sajnos nem aratott nagy sikert, talán itt is a propaganda hiánya volt az egyik ok, de a barlang fekvése is eléggé kívül esik a város forgalmas területein. Valószínűleg látogatottabbak lennének az iskolákban tartott filmvetítések. Érdemes lenne felmérni erre az igényt a fővárosi iskolákban amennyiben a kiszállás személyi és tárgyi feltételei adottak.

Még megvalósítás előtt áll, de valószínűleg nagy sikert fog aratni a gyermekrajz-kiállítás (amelynek anyaga gyakorlatilag már összegyűlt), de a barlangvezető más képzőművészeti kiállításokat is tervez az előcsarnokban.

Rendezvények szervezésére nincsenek kiemelkedően jó adottságok. Itt zajlott le sikerrel a III. Nap-nap fesztivál, ez az avantgarde zenei és képzőművészeti találkozó, amelyet első két alkalommal erre talán valamivel alkalmasabb helyen, a Pál-völgyi kőfejtőben rendeztek. 1991. nyarán, júliusban és augusztusban szerdánként itt játszott a Green Peace zenekar, ami szintén népszerű programnak bizonyult a fiatalok körében, de a barlang forgalmát nem lendítette fel, hiszen a közönség eltérő érdeklődési körű rétegből került ki. Ilyen zenei programokra egyébként is alkalmasabb a Pál-völgyi kőfejtő, mert a hangerő nem zavarja a környék lakóit (nem olyan betelepült), és az akusztika is jobb.

A fogadóépület kialakításánál fogva esetleg alkalmas lenne még különböző klubok, szakkörök összejöveteleinek lebonyolítására. Kétséges azonban, vajon nem lenne-e ennek ugyanaz az akadálya, mint a természetfilmek vetítésének.

Bár a közlekedés a barlanghoz jónak mondható, a buszok hétvégén is viszonylag sűrűn járnak, a hosszú utazgatás sokakat visszariaszthat a klubok, vetítések rendszeres látogatásától. (Ez bizonyos próbaidő alatt kiderülne.) Mindenesetre fontos feladat lenne az idevezető lényegesebb útvonalak ellátása táblákkal, jól látható, forgalmasabb helyeken.

A kínált programlehetőségek nagyban függnek nemcsak a tárgyi, de a személyi feltételektől is. A Szemlő-hegyi-barlang nyitáskor 10 fős személyzettel indult, ez tavaly óta 5 főre csökkent, valószínűleg a jelentős forgalom-visszaesés miatt. A barlang fölött a Budapesti Természetvédelmi Igazgatóság gyakorolja a munkáltatói jogot, ott nevezik ki a barlangvezetőt, aki a túravezetők kiválasztására jogosult. Az új kezdeményezés, hogy a

Szemlő-hegyi- és a Pál-völgyi-barlang kezelését egy vezetőre bízzák, valószínűleg jól be fog válni, hiszen a két barlang így még hatékonyabban tudja egymás forgalmát növelni.

A barlangvezető egyik fontos törekvése ezzel kapcsolatban a kombinált jegyek arányának növelése az összforgalmon belül. Ez az arány jelenleg nem túl magas (kb. 5-9%). Megfigyelhető, hogy a forgalom abszolút növekedésével ez a részarány is kedvezően változik, így a két célkitűzés szerencsésen erősíti egymás hatását. A kombinált belépők értékesítésében kulcsszerepe van a pénztárosnak. Sok múlik az ő ajánlásán, rábeszélőképességén, ezért fontos őt érdekeltté tenni pl. jutalékos bérezzéssel.

A megvilágítás kérdésénél már szó esett a túravezetők felelősségéről a takarékos üzemeltetés terén. Ugyanez vonatkozik a telefonvonal használatára, a túrák vezetésére is, hogy egyetlen látogató se távozzon csalódottan. Ha egy-egy téli napon esetleg egyetlen ember téved be, biztos, hogy őt is végigviszik a barlangon. Mindegy, hogy belépőjének ára a költségek töredékét sem fedezi, sokkal fontosabb, mennyit használ a barlang jó hírének ez a gesztus. Jóval kultúráltabb ez a megoldás, még ha csak kétóránként van is vezetés, mint Aggteleken, ahol még az is előfordul, hogy az illetőnek meg kell vennie 10-15 belépőjegyet, ha mindenáron be szeretne menni, mert eljött ide pl. Hollandiából. Ha másmilyen propagandára nincs is pénz, az elégedett látogató nagyon jó reklám.

A budai barlangok tehát lényegesen más helyzetben vannak azokhoz az idegenforgalmi barlangokhoz képest, melyek környezetük fő látványosságának számítanak. Ez a különbözőség egyrészt a munkaszervezési, másrészt a szolgáltatási részterületeken nyilvánul meg. A szolgáltatási oldalon igen fontos az igények pontos felmérése, hiszen lehetséges, hogy azok kielégítése már megoldott.

Felmerül a kérdés, vajon van-e egyáltalán szükség a budai barlangok mellett szálláshelyre. Olcsóbb kempingre feltétlenül lenne szükség, hiszen ilyen az egész fővárosban kevés van. Sajnos kemping vagy olcsó szálloda építésére, kialakítására nincs a környéken lehetőség. A Budai-hegység még meglévő zöldterületei okkal védettek, a fel-színen, de az alatt is kárt okoznának a szükséges építkezések, ezért építési tilalom van érvényben. Egyébként is fennáll a veszélye, hogy kizárólag a főszezonban lenne megfelelő egy ilyen szálláshely kihasználtsága, ehhez viszonyítva pedig túl nagyok lennének a beruházás költségei.

Már esett szó az ajándékbolt kínálatának jelentőségéről. A Szemlő-hegyi-barlangban az új, sokoldalú létesítmény ellenére nincs olyan választék, mint Aggteleken, és az áruszínvonal is valamivel az ottani alatt marad. Nem mindig tökéletes a képeslapok, kiadványok utánpótlása. Gyakran hosszú ideig hiány van pl. a Tájak-Korok-Múzeumok egyes kiadásából, mert a pénztáros nem adja le időben a rendelést a fogyatkozó készlet láttán. Így nemhogy más budai vagy magyarországi barlangokról nem vásárolhat kiadványt a látogató, de gyakran még arról sem amelyikben épp járt. Ez amellelt, hogy nem tesz rá kedvező benyomást, gátolja a reklámot, és a barlang némi bevételtől is elesik. Az említett jutalékos rendszer erre a problémára is megoldást jelentene.

A budai barlangok kapcsán is feltétlenül szólni kell a gyógy-idegenforgalom lehetőségéről. A Szemlő-hegyi-barlangban 1990. márciusa óta folyik krónikus légzőszervi megbetegedésben szenvedők kezelése, igen jó eredménnyel: az első 10 hónapban kezelt 110 beteg közül saját véleménye szerint 96%-uknak javult az állapota az átlagosan 4 hetes kúra során. A gyógyszerfogyasztást elhagyta 27,27%, csökkentette 58,18% (Karszt és Barlang, 1990/II.).

A terápiás kezelést nem könnyű összehangolni az idegenforgalommal. Hogy a két tevékenységet térben is elválaszthassák, az a megoldás kínálkozik, hogy a betegek a liftaknából megközelíthető felső ágba tartózkodjanak a kúra időtartama alatt. (A liftaknát még a barlang kiépítésekor alakították ki, de a beszerelésre már nem került sor.) Amíg ez az elképzelés meg nem valósul, a kezelés időben különül el a túravezetéstől, és a barlang zárása után 16.00-tól 19.00 óráig az Óriás-folyosóban zajlik.

A terápia mai formája, hasonlóan a tapolcai Kórház-barlang és a lillafüredi Szt. István-barlang ilyen tevékenységéhez, nem indukál valódi gyógy-idegenforgalmat. Ott a két kapcsolódó kórház betegei, itt Budán pedig a fővárosi lakosok élhetnek a gyógyulás lehetőségével, gyakran normális életvitel (munkába járás) mellett.

Igazi értelemben vett gyógy-idegenforgalomról akkor beszélhetnénk, ha külön erre a célra kiépült fogadóbázis állna a vendégek rendelkezésére (szálloda, étterem, programlehetőségek), és szabadidejüket is hasznosan, kellemesen tölthetnék el a barlang mellett ill. közelében a kúra ideje alatt. Ennek a lehetőségnek a megteremtése valószínűleg külföldre is kiterjedő vonzaskörzetet biztosítana kimondottan a barlang számára.

Összefoglalás

A téma kiválasztásakor és az anyaggyűjtés kezdetén még nem tudtam, hogy milyen helyzetben is találom a magyarországi idegenforgalmi barlangokat. Nem sejtettem, vajon csupa szép és jó példát mutathatok majd be, vagy dolgozatom nem lesz egyéb, mint hibák és hiányosságok felsorolásának meglehetősen lehangoló halmaza, esetleg ezek egészséges mértékű keveréke.

Nem volt szándékom világmegváltó ötletekkel előállni, tisztában vagyok a lehetőségek szűkösségével és korlátaival. Mégis meggyőződésem, hogy a mai helyzet sokat javulhatna, ha ezen nemcsak egy maroknyi lelkes ember fáradozna, és ha munkájukhoz, felismerve annak kulcsfontosságát, az állam is több anyagi támogatást és elvi lehetőséget biztosítana.

Barlangjaink idegenforgalmának fejlesztésére kevés általános érvényű szabály létezik. Dolgozatomban csak néhány barlanggal tudtam foglalkozni, de valamennyi megérné a fáradságot, hogy behatóan tanulmányozzák, elemezzék a helyzetét, és koncepciót dolgozzanak ki a fejlesztésére. A vizsgált barlangok esetében sem tértem ki minden fontos tényezőre. Nem foglalkoztam pl. a jegyárakkal (ez külön teljes költségelemzést igényelt volna), nem írtam a tömegközlekedésről ill. a megközelíthetőségről, a határátkelő problémáiról, mert ezek nem közvetlenül a barlangok kezelőinek hatáskörébe tartozó kérdések.

Az itt vizsgált néhány példából talán hiba lenne az országos helyzetre vonatkozó általános érvényű megállapításokat tenni. Ám számtalan példa bizonyítja itthon és külföldön egyaránt, hogy lehet javítani a helyzeten. Rajtunk áll tehát, miről fognak szólni e régi, fordulatos történetnek: az ember és a barlang kapcsolatának elkövetkező fejezetei.

Mellékletek

A MAGYARORSZÁGI KIÉPÍTETT BARLANGOK IDEGENFORGALMA

MELLÉKLET I.

BARLANGLÁTOGATÁSI STATISZTIKA

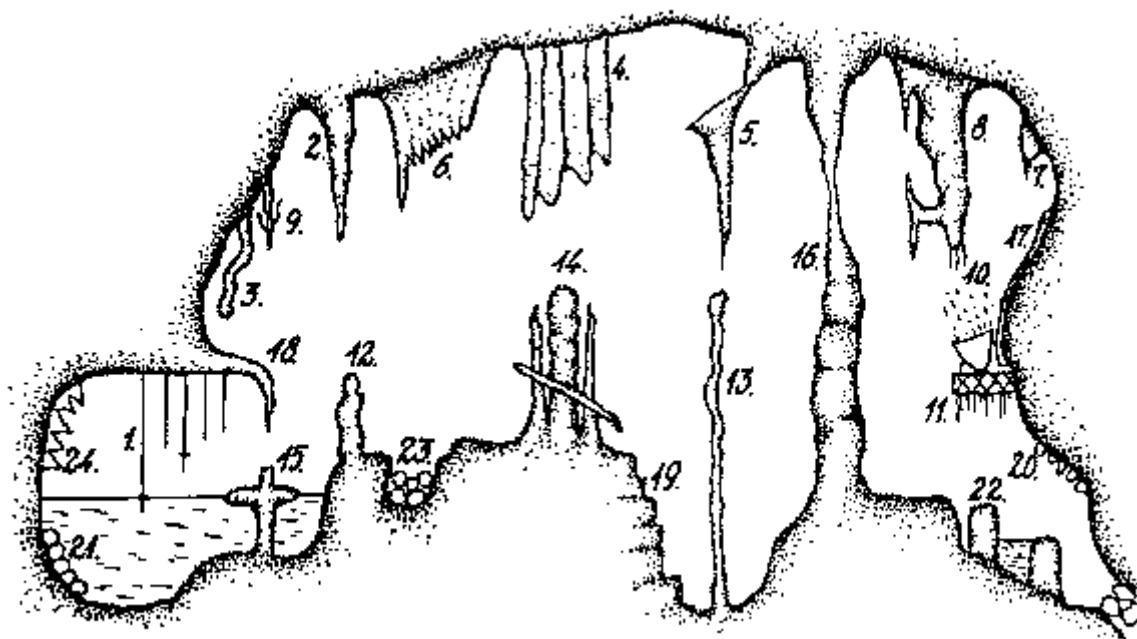
	Baradla- barlang	Szt. István- barlang	Anna- barlang	Miskolc- tapolcai- tavasbg.	Diósgyőr- tapolcai- barlang	Pál- völgyi- barlang	Szemlő- hegyi- barlang	Budai- Vár- barlang	Lóczy- barlang	Tapolcai- tavas- barlang	Aba- ligeti- barlang	Összesen
1951	20.600									6.863		27.463
1952	22.000									8.591		30.591
1953	28.000									9.172		37.172
1954	36.500	54.188								1.726		101.414
1955	42.000	57.203								12.258		111.461
1956	40.141	51.885								16.038		108.064
1957	36.651	51.223								21.025	1.091	109.990
1958	76.824	61.712								23.334	3.731	165.601
1959	100.839	80.251								30.449	10.417	282.912
1960	108.000	51.226	47.595	102.215		9.076				31.701	26.787	376.600
1961	116.644	47.062	44.105	127.300		13.270				54.506	30.790	433.677
1962	109.667	44.288	46.395	123.971		9.647				68.559	27.741	430.268
1963	123.292	49.405	47.576	132.120		¹ 4.080		10.285		71.375	29.961	468.094
1964	101.681	49.374	48.520	129.004		zárva		17.251		80.224	29.145	455.199
1965	97.402	48.086	45.103	137.916		² 16.463		³ 395		92.575	33.708	471.648
1966	93.261	85.986		173.334		14.315		16.538		70.000	38.002	491.436
1967	108.273	85.823		177.338		17.787		28.591		60.000	36.391	514.203
1968	128.974	90.579		161.994		18.553		31.173		75.173	39.820	546.871
1969	143.377	67.000	25.295	137.126		15.374		⁴ 5.322	7.638	101.617	43.817	546.566
1970	140.452	54.500	31.935	199.171		14.248		14.042	5.500	137.334	49.121	646.303
1971	157.010	62.177	36.566	219.088		16.903		16.828	8.800	141.711	55.727	714.010
1972	173.377	49.738	37.597	198.569		⁵ 14.631		19.505	6.680	144.725	52.610	697.432
1973	194.727	66.840	32.162	⁶ 163.871		⁷ 3.734		19.902	11.894	216.163	63.158	772.451
1974	196.716	61.871	40.139	207.753	210	32.444		20.060	13.366	176.547	63.547	812.180
1975	209.297	75.373	34.190	211.958	2.210	15.200		10.299	12.678	157.474	70.702	799.311
1976	202.836	78.627	28.534	192.971	2.391	17.232		zárva	11.238	158.060	70.519	762.408
1977	223.524	85.299	40.354	175.000	3.341	18.869		zárva	11.386	144.529	83.617	785.919
1978	247.544	85.804	44.959	213.219	3.939	23.718		zárva	13.984	⁸ 178.760	73.991	885.918
1979	239.659	91.985	43.705	224.000	4.711	20.672		zárva	15.893	⁹ 124.633	72.615	837.873
1980	226.290	92.260	36.273	243.000	4.789	19.007		zárva	17.781	115.434	68.494	820.328
1981	241.098	85.898	40.129	256.000	6.531	25.522		zárva	14.726	115.519	71.357	856.780
1982	239.957	76.686	36.879	217.000	4.625	33.260		zárva	12.945	64.296	73.251	758.899
1983	205.309	85.743	40.392	232.256	3.629	40.154		zárva	13.833	58.060	77.567	756.943
1984	219.396	89.926	45.835	237.061	3.642	37.266		zárva	14.589	55.702	82.286	785.703

1985	219.230	95.877	46.310	254.018	5.629	36.258		33.475	11.390	57.567	82.277	842.231
1986	236.016	104.598	¹⁰ 26.442	261.000	6.789	44.241	¹¹ 19.739	¹² 30.000	¹³ 6.587	48.626	88.825	872.863
1987	241.131	122.359	¹⁴ 11.112	228.541	¹⁵ 3.513	38.451	40.882	93.166	¹⁶ 4.402	49.519	96.474	929.550
1988	200.904	¹⁷ 94.881	zárva	241.046	5.975	41.336	25.740	74.199	zárva	zárva	86.788	770.869
1989	186.278	¹⁸ 60.813	¹⁹ 35.743	240.585	3.657	44.375	23.022	72.372	²⁰ 6.926	zárva	87.926	761.697
1990	183.863	60.974	30.535	206.857	4.665	45.932	22.783	68.752	²¹ 8.483	87.399	105.091	825.834
1991	147.772	71.789	35.922	205.268	2.063	²² 36.305	15.067	43.300	²³ 8.700	²⁴ 58.639	78.018	704.843

MEGJEGYZÉSEK:

1 - az év nagy részében zárva	10 - márciustól csak a kiállítás látogatható	19 - április 1-től üzemelt
2 - május 1-től üzemelt	11 - október 30-tól üzemelt	20 - június 1. - október 15. között üzemelt
3 - csak két hétvégén üzemelt	12 - becsült adat	21 - május 1. - október 15. között üzemelt
4 - májustól októberig zárva	13 - ősztől zárva	22 - decemberben csak hétvégeken, illetve előzetes bejelentéssel volt látogatható
5 - augusztustól zárva	14 - csak a kiállítás látogatóinak száma	23 - május 1. - szeptember 31. között üzemelt
6 - rövid ideig zárva	15 - csak hétvégeken üzemelt	24 - március 1. - október 31. között üzemelt
7 - decembertől üzemelt	16 - tavasztól üzemelt	
8 - év végétől zárva	17 - novembertől zárva	
9 - május 3-tól üzemelt	18 - május 1-től üzemelt	

A LEGGYAKORIBB BARLANGI KALCIT ÉS ARAGONIT KÉPZŐDMÉNYEK

1 - Szalmacseppkő	10 - Biocseppkő	19 - Tetaráta
2 - Fügőcseppkő	11 - Betoncseppkő	20 - Huzatborsókő
3 - Görbecseppkő	12 - Egyszerű állócseppkő	21 - Borsókő
4 - Cseppkőzászló (Drapéria)	13 - Cseppkőgyertya	22 - Mésztufagát
5 - Dobcseppkő	14 - Összetett állócseppkő cseppkőkéreggel	23 - Barlangi gyöngy
6 - Farkasfogas cseppkő	15 - Galléros cseppkő	24 - Kalcitkristály
7 - Retekcseppkő	16 - Cseppkőoszlop	
8 - Összetett fügőcseppkő	17 - Cseppkőkéreg	
9 - Heliktit	18 - Baldachin	